

Če želiš, ti povem pravljico

Pravljичno potovanje Slikanica o življenju velikega danskega pravljničarja Hansa Christiana Andersena

»Če želiš, ti povem pravljico o svojem življenju,« v koči na poti v København sedemletni deklici ponudi sivolasi mož v cilindru, ki je »oboje, mlad in star«. Deklici je ime Elza, možu pa – kakopak – Hans Christian Andersen, čigar življenje je v slikanici, ki je izšla pri švicarski založbi NordSüd, nedavno (ob Andersenovem rojstnem dnevu in mednarodnem dnevu knjig za otroke) pa v prevodu Neže Božič tudi pri Mladinski knjigi, izpisal avstrijski pisatelj Heinz Janisch, izrisala pa ilustratorka Maja Kastelic.

PIA PREZELJ

»Dogovori za projekt in izvedba so potekali kar dolgo; že leta 2017 sem se na predhodno povabilo v Bologni sestala z urednikom na zanimivem, a zelo splošnem sestanku, nakar sem v začetku poletja od kolegice urednice dobila presenetljiv mail s povabilom k projektu. Besedilo me je takoj očaralo, hkrati sem videla, da presega formo običajne slikanice, tako z vsebinsko gostoto kot zaradi več pripovednih ravni,« je začetke svojega dela povzela ilustratorka Maja Kastelic, ki je založbi NordSüd nato predlagala izvedbo z elementi grafičnega romana, z idejo pa so se strinjali in jo prihodnje poletje povabili na sestanek v Zürich. »Nato smo se videli še na sejmu v Bologni, urednica je prišla tudi k meni v Trebnje, vmes pa smo si ves čas pisali in se sproti dogovarjali. Z avtorjem besedila sicer nisem imela stika do izdaje, ko sva si napisala čestitke, kar je običajna praksa. Moja urednika

Slikanica je izšla pri švicarski založbi NordSüd, nedavno pa v prevodu Neže Božič tudi pri Mladinski knjigi. ILUSTRACIJ IN FOTOGRAFIJ MAJA KASTELIC

sta bila kljub dolgemu poteku ves čas izjemno skrbna in profesionalna, knjige smo se vsi zelo veselili, je pa izdajo izvirnika lani spomladī na žalost zasenčila epidemija,«

je dodala Maja Kastelic, ki je kot otrok oboževala predvsem *Palčico* z ilustracijami Marlenke Stupica in *Kraljičino na zrnu graha* Marije Lucije Stupica, kljub temu pa ni posebej ločevala med pravljicami Hansa Christiana Andersena in drugih pravljničarjev, čeprav je »zaznala melanholičnost in nekoliko bolj sočustvovala z njegovimi

Začela sem intuitivno, hkrati pa je bilo tudi zelo faktografsko, neskončni dnevi brskanja po danskih spletnih straneh – hvala bogu za prevajalnik –, zbiranja podatkov, zapiskov in motivov.

MAJA KASTELIC

junaki kot s tistimi iz običajnih pripovedi. Danes mi je verjetno še vedno najljubša *Palčica*, čeprav me je v resnici najbolj očarala pripoved o njegovem življenju, ki se zdi ravno tako neverjetno in posebno kot kakšna pravljica, le da je zaradi svoje dejanskosti še bolj fascinantno.«

Med krutim in pravljčnim vsakdanom

Andersen se je 2. aprila 1805 v Odenseju rodil v revno družino – oče je bil čevljar, mati perica – in bojšda se je pred soščolci rad bahal, da je modre krvi, zamenjan otrok plemiškega rodu (podpisoval se je tudi Kralj Christian IX.), ob tem pa se je rad kratkočasil z lutkami in uprizarjal predstave, zatem pa

se v Københavnu preizkušal kot plesalec in pevec. S talentom in vztrajnostjo je pridobil mecene, ki so podprli njegovo šolanje, in ob vsem tem tudi pisal; izdal je več kot 70 knjig za odrasle in otroke, napisal več kot 150 pravljic, ki ljudsko izročilo plemenitijo s humorjem, igrivostjo in ironijo.

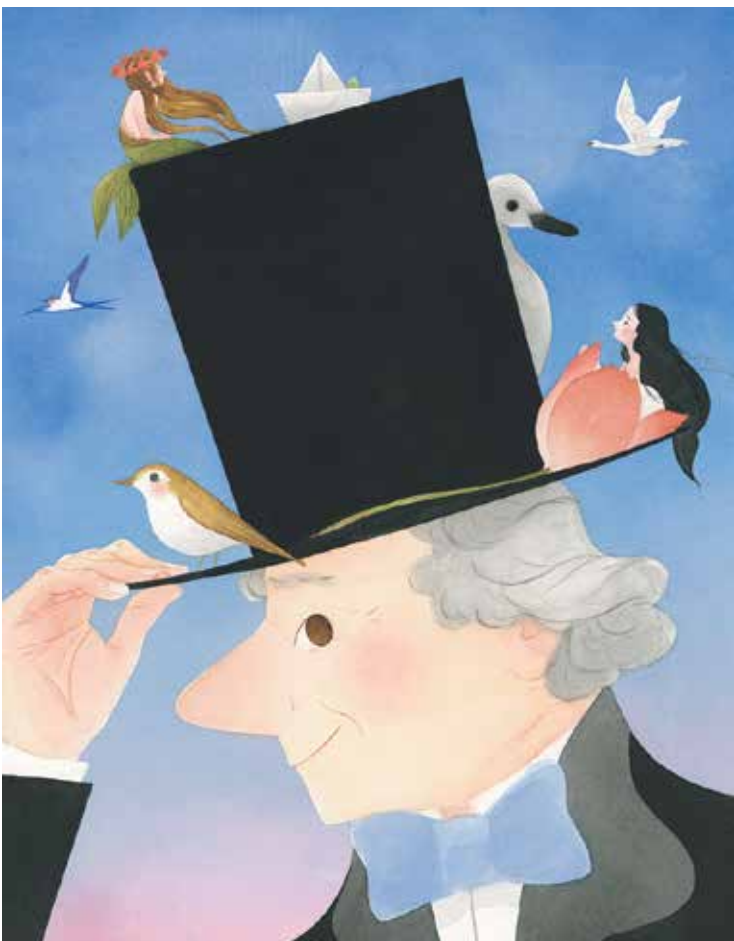
Ko se je Maja Kastelic lotila upodabljanja Andersenovega življenja, »je bilo dela precej – od podrobnega študija poteka in prizorišč njegovega življenja, njegovih stikov in sodobnikov, seveda branja pravljic ... do preizkušanja in eksperimentiranja s tehnikami. Zapleteno se mi je zdelo predvsem razločevanje treh naracij. Začela sem intuitivno, s tipanjem po ideji za izvedbo in skiciranjem, hkrati je bilo tudi zelo faktografsko, neskončni dnevi brskanja po internetu in danskih spletnih straneh – hvala bogu za prevajalnik –, zbiranja referenc in podatkov, zapiskov in motivov. Želela sem, da bi bila knjiga referenčna, a tudi zanimiva, pravljčna in bogata.«

Maja Kastelic k snovanju slikanice običajno pristopi tako, da sprva prebere besedilo, nato dodatna gradiva, brska po spominu in knjigah, zapisuje in skicira ter zapisuje ob skice, zatem sledi »obdobje negotovega eksperimentiranja in frustracije, saj notranjemu občutku o tem, kako bi stvari morale izgledati, in praksi ne zmorem slediti; in obdobje, v katerem se mi zdi, da nimam pojma niti o barvanju, kaj šele slikanju. Potem se v kakem bolj postranskem in sproščenem poskusu navadno zasveti drobna luč na koncu predora in stvari – tudi pod časovnim pritiskom vedno znova zamujenih rokov – nekako dokončam tako, da se bolj kot vehementna stvaritev zdijo kot zasilni pristanek letala.«

Danes mi je verjetno še vedno najljubša Palčica, čeprav me je v resnici najbolj očarala pripoved o Andersenovem življenju, ki se zdi ravno tako neverjetno in posebno kot kakšna pravljica.

MAJA KASTELIC

Maja Kastelic pristaja precizno, premišljeno, a hkrati z zmesjo humorja, igrivosti in lahkosti, ki izvrstno dopolnjuje svet Andersenovih hudomušnih, a melanholično ganljivih pravljic. »Veliko sem preizkušala in frustrirajoče dolgo iskala vizualni jezik, s katerim bi lahko povedala to zgodbo. Dihotomija med monokromnim in barvnim je v knjižni produkciji in ilustraciji običajna, nisem pa se mogla spomniti nobenega primera trojne diferenciacije in sem se s tem problemom kar dolgo ukvarjala,« je dodala ilustratorka, ki se je zaradi nežnega pripovedovanja in sanjskosti zgodbe odločila za razlivačo se barve, dele, ki pripovedujejo o začetkih Andersenovega življenja (smrti njegovega očeta in vojni), pa upodobila v sepiastih do povsem črnih tonov. Če so upodobitve pravljic »polnobarvne in fantastično žareče, je dogajalni čas – pogovor med deklico in Andersenom v njegovih poznih letih, torej sredi 19. stoletja – obarvan z rumenkastim firnežem, skozi starosti in brezčasnosti, plazi katero smo vajeni opazovati stara slikarska dela.«

»Če želiš, ti povem pravljico o svojem življenju,« v koči na poti v København sedemletni deklici ponudi sivolasi mož v cilindru, ki je »oboje, mlad in star«.

Dogajalni čas – pogovor med deklico in Andersenom – je obarvan z rumenkastim firnežem, »plastjo starosti in brezčasnosti, skozi katero smo vajeni opazovati stara slikarska dela.«

Zrna graha, lastovice, Mali princ in Mumin

Pozorna bralka in bralec bosta v slikanici *Pravljično potovanje* Hansa Christiana Andersena našla kopico namigov, ki jih je v ilustracije vpletla in skrila Maja Kastelic; našli boste Andersenove motive, kot so žvgalice, zrna graha, lastovice, motiv papirne izrezanke, pa tudi dele ilustracije Lisbeth Zwerger in Wolfa Erlbrucha, ki sta ilustrirala druga Janischeva dela, ter Zvonka Čoha, Malega princa, Muminčka in Ostržka, v množici ob cesarju se pojavijo tudi avtor besedila, sinova Maje Kastelic in njeni trije uredniki.

Takšno prepletanje namigov in motivov ilustratorka vidi kot »poklon junakom in ustvarjalcem, ki jih neizmerno cenim, hkrati se mi zdi, da tako vzpostavljam neka- kšno interaktivnost ter večjo širi-

no tako zase kot za bralce. V resnici tudi ne morem drugače, ker se mi ob branju in risanju v glavi ves čas prižigajo asociacije in možne povezave.«

Slikanica, ki je v izvirniku izšla v angleški in nemški različici, bo čez čas domovala tudi v Armeniji, Iranu, Italiji, Tajvanu ter na Japonskem in Kitajskem. Maja Kastelic se trenutno loteva projekta slovenskega avtorja, ki bo prav tako izšel pri založbi NordSüd, in pesmi v slikah za revijo *Cicido*, s katerimi upa na knjižno izdajo. »Potekajo tudi dogovori za nove projekte in obenem komaj čakam, da bom utegnila narediti kaj čisto svojega,« je dodala. »Sicer pa si prizadevam v vsakemu projektu najti nekaj svojega, in tudi sicer v vsakem projektu, ki se ga lotim, nepristransko trpim in hkrati neskončno uživam.«

Bil je mislec svetovnega etosa

Hans Küng Minuli teden je umrl eden od največjih teologov 20. stoletja

V torek, 6. aprila, je na svojem domu umrl eden od največjih teologov 20. stoletja Hans Küng (rojen 19. marca 1928), ki je nosilec ideje o tako imenovanem svetovnem etosu, kar je manj znano, vendar izjemno pomembno tudi za čas, ko Künga ni več.

BORUT S. POGAČNIK

Na plenarnem zasedanju Organizacije združenih narodov je leta 2001 predstavil zelo pomembno vizijo, ki naj bi po njegovem rešila svet pred novimi katastrofami. Takrat se je namreč dva meseca prej zgodil napad na »newyorška dvojčka«. Povedal je, da globalistična potrebuje tudi globalni etos, ki bo temelj in pomoč za civilno družbo, kajti prav za to stoletje so politologi napovedali in še napovedujejo, da se bo zgodil spopad kultur. Hans Küng je takrat izrekel pomemben stavek, da ne bo miru med narodi brez miru med religijami. Ta ne bo mogoč brez dialoga in upoštevanja etičnega standarda pravičnosti.

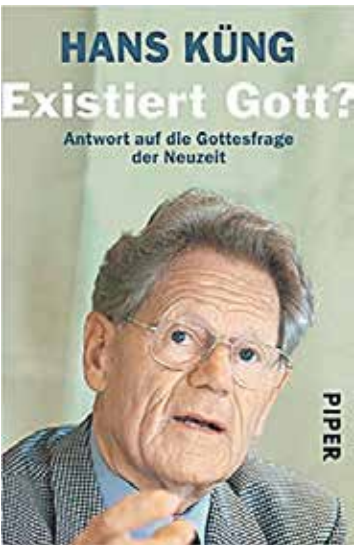
Ali bog obstaja

Ekumenska stališča in prizadevanja za preseganje razlik je mogoče zaslediti že v njegovih številnih prejšnjih delih, zlasti pa v obsežnem delu *Ali bog obstaja*, ki je izšlo leta 1978 in bilo prevedeno v

številne jezike. Slovenci te knjige še nimamo, je pa izšla leta 1987 pri zagrebški založbi Naprijed. V tem obsežnem delu se je Küng posvetil gotovo najbolj presežni primerjavi med svetovnimi verstvi, zlasti odnosa ateistične in nihilistične filozofije do Boga in verovanja nasploh. Vendar se je tudi opredelil do številnih filozofov novega veka ter njihovih stališč o Bogu in svetu, kakor tudi do stališč globinske psihologije, zlasti Freuda, Adlerja, Junga in drugih.

Posegel je tudi v razumevanje in razliko v dojemanju Boga *Stare zaveze* ter Boga, kot ga vidi Jezus Kristus, ki v marsičem odstopa od starozaveznega Jahveja. V biti Hans Küng ne dela velikih razlik med svetovnimi religijami in njihovim poimenovanjem Boga. Tu pravzaprav vidi ekumensko stičišče, ki ga obrazloži s številnimi jezikovnimi poimenovanji Boga skozi optiko pomembnih svetovnih religij.

Küng je bil tudi udeleženec drugega vatikanskega koncila ter je tam sodeloval s kasnejšim papežem Benediktom oziroma Josephom Ratzingerjem, kjer sta takrat sodelovala kot svetovalec škofom – perita. S papežem Benediktom sta bila tudi profesorja na Univerzi v Tübingenu, vendar sta se kasneje zaradi Küngove teologije in njegovih stališč razšla. Ta

Ekumenska stališča in prizadevanja za preseganje razlik je mogoče zaslediti tudi v njegovem delu *Ali bog obstaja*, ki je izšlo leta 1978 in bilo prevedeno v številne jezike. FOTO PROMOCIJSKO GRADIVO

teologija je bila tudi vzrok, da so mu prepovedali predavati, kar mu je najprej sporočil papež Janez Pavel II., ki ga je Küng tudi močno kritiziral. Celo tako daleč je šlo, da je Küng zagrebškemu novinarju *Jutarnjega lista* Inoslavu Beškерju med obiskom v Dubrovniku de-

jal, da bi si moral Janez Pavel II. pravzaprav nadeti ime Pij XIII., saj da je tako konservativen. Temelj nasprotovanja uradni cerkvi je bil predvsem v tem, da je bil Küng proti dogmi o nezmotljivosti papežev, o posvečevanju žensk v duhovnice ter o odpravi celibata in v drugih zadevah, ki jih RKC z drugim vatičanskim koncilom ni odpravila, čeprav je Küng kot perit to takrat predlagal koncilu.

Praktično je bil zelo kritičen do vseh dosedanjih papežev, vendar je iz dveh pisem papeža Frančiška dojeti, da ga je cerkev, kar zadeva njegova stališča, na neki način rehabilitirala, saj so bila ta že pred desetletji v marsičem podobna stališčem papeža Frančiška.

Neizrekljiv, nepojmljiv in v biti nedefiniran

Küng je v svojih delih pokazal izjemno znanje in umevanje stališč drugih religij, zlasti tistih z vzhoda, ko je poskušal razumeti tudi takšne pojme, kot so nirvana, praznina, nič in tao. Zlasti se je temu približal s trditvami, da Boga res ni mogoče poimenovati z nobenim pojmom in da ga noben pojem ne more zaobseči ter je tako neizrekljiv, nepojmljiv in v biti nedefiniran.

Bog je v svetu in svet je v Bogu. Je neskončen v končnem, absolu-

ten v relativnem. Je kot tostranski v onostranskem, transcendenten in imanenten v resničnosti ter je v srcu stvari, kar je izjemno blizu stališču Alberta Einsteina, ki je izhajal iz Spinozove »teologije«. Bog je tako v ljudeh in človeški zgodovini vseskozi prisoten.

Hans Küng se je zavzemal za prekinitev trpljenja umirajočih, ker je bil priča bratovi izkušnji, ki je v petdesetih letih prejšnjega stoletja dolgo umiral v strašnih bolečinah zaradi možganskega tumorja.

Morda je na neki način težko razumeti Küngova stališča, da je Bog bližnji in daljni, zemeljski in nezemeljski hkrati ter da nas vse obsega. Mogoče se pri takih mislih vprašamo, kako je nekdo lahko tako luciden, vendar nam bo morda v oporo dejstvo, da je od leta 1951 do 1955 študiral teologijo na Papeški univerzi Gregoriana v

Limu, kjer je počel zelo zanimive stvari. Vsako jutro, v teh sedmih letih, je še pred zajtrkom izvajal posebno polurno kontemplacijo, s katero je skušal umiriti svoje misli tako, da si je v popolni tišini predstavljaj scene iz *Svetega pisma* in svetopisemske besede ter misli, povezane s slikami posebnih dogodkov iz *Svetega pisma*.

Takšna miselna telovadba je izjemno prispevala k popolni osredotočenosti v iskanju rešitev morebitnih nasprotij tudi z vidika *Stare in Nove zaveze*.

Pomiritev medverskih nasprotij

Teologija Hansa Künga, ki je bila na neki način ustavljena s prepovedmi poučevanja, je imela po drugi strani izjemen odziv v svetovni javnosti, zlasti kar zadeva njegova prizadevanja za ekumenizem ter pomiritev medverskih nasprotij, kar bi verjetno, če bi Küng imel še več vpliva, pozitivno vplivalo na vse mogoče politične konflikte v svetu tukaj in zdaj.

Prerokost njegovih ugotovitev, da so religiozni spori velikokrat vzrok za sovraštvo ter najhujše oblike vojskovanja in terorizma, se je pokazala kot pravilna in zdi se, da če ne bomo pristopili k temu, da se bo resnično zgodil najhujši ver-ski spopad v tem stoletju.

Küng se je tudi zavzemal za prekinitev trpljenja umirajočih, ker je bil priča bratovi izkušnji, ki je v petdesetih letih prejšnjega stoletja dolgo umiral v strašnih bolečinah zaradi možganskega tumorja. Žal Slovenci še nimamo prevedene knjige *Ali Bog obstaja* in upa ti je, da se bo katera slovenska založba lotila tega dela, ki se bo verjetno obrestovalo, saj je to izjemen uvid v zgodovino razmišljanja novega veka, kar zadeva Boga in svetost skozi prizmo ateistov, globinskih psihologov, znanstvenikov in filozofov. Ob tem na kratko ponuja tudi vpogled v temelje religij, da bi se morda v vsakomur izmed nas vnela ekumenska želja, ki je bila lepo izražena v Kristusovih besedah, češ da naj bodo vsi eno, kakor sta on in Bog eno, da če ne bomo pristopili k temu, da se bo resnično zgodil najhujši ver-ski spopad v tem stoletju.

Küng je tudi oprostil vsem nasprotnikom, ki so mu 18. decembra 1979 vzeli dovoljenje za poučevanje, čeprav je ta čas (in do 10. aprila 1980) opisal kot štiri najtežje mesece, ki jih ne bi privoščil niti najhujšemu sovražniku. Ob tem lahko rečemo, da je en človek zmogel premakniti več stoletij nezgibano kolesje največje svetovne religije in se umestiti v vrsto tistih, ki jih bo spomin z leti in desetletji vse bolj častil!